

Politikai
röpiratok

152

152

1355

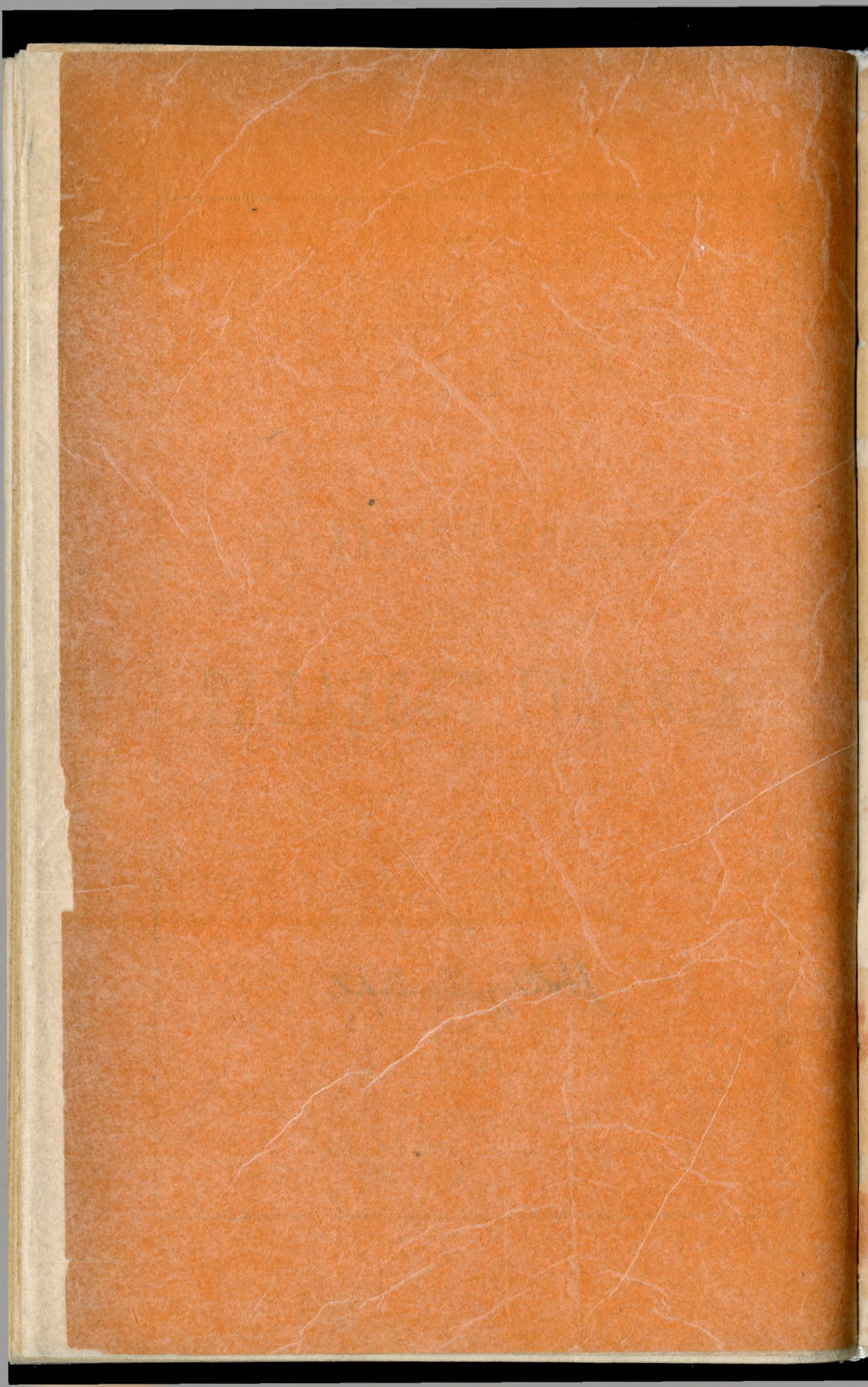
HOVÁ HELYEZZÉK EL
A
KIRÁLYI TÁBLÁKAT.

Hollósy János által.

10.

M.-SZIGET
NYOMATOTT VIDER M. KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1890

HOVA HELYEZZÉK A KIRÁLYI TÁBLÁKAT?

Amint köztudomású: még ez évben törvénynyé válik a királyi táblák széthelyezése. Mindenki ezzel a kérdéssel foglalkozik. Időszerűnek tartjuk tehát, hogy az igazságügyminiszteriumban elfoglalt álláspont helyessége, vagy helytelensége felett, a magunk véleményét mi is kinyilvánítsuk

Mi úgy ösmerjük a jelenlegi igazságügyminisztert, mint aki nincs párt érdekeknek lekötve, hanem függetlenül a magyar nemzeti érdekeknek akar szolgálni. Még élénk emlékezetünkben van a Pozsonyban tartott ama nagy fontosságú nyilatkozata, amidőn kijelelte, hogy igazságügyminiszterségének az lesz a feladata: hogy a magyar nemzeti egység megalkotását tőle kélhető minden erejéből elősegítse.

Ha ezen cél vezérli az igazságügyminiszter urat, amiben kételkedni nem is akarunk: tevékenységének roppant nagy tér áll rendelkezésre. És midőn napirendre tűzte a kir. táblák decentralizációját, ha valamivel, úgy ezen intézmény helyes és méltányos megoldásával tehet nagy szolgálatokat a magyar nemzeti egység eszméjének. Kétségtelen is, hogy az igazságügyi helyes kormányzat sokkal alkalmasabb eszköz lehet a magyar állam konszolidására és a magyar nemzeti egység kiépítésére: mint más államkormányzati ágak pl. a közigazgatás. Mert mi úgy véljük; az igazságügy képezi a modern jogállam eszméjét, célját. Az igazságügy az államtest lelke. Csak ott lehet fejlődésben a jogélet, ott terjedhet a közjólét és az erkölcsi tökéletesedésre ott törekedhetnek a polgárok, tehát a jogrend, a közjólét, és a közerkölesiség, fejlődésben, mint államcélok csak ott lehetnek: ahol a mult századbeli elvek, souverainitási célok helyett teljes határozottsággal ismerik el a kormányférfiak, hogy a legfőbb államcél az igazság feltétlen biztosítása.

Mert vegyük csak gyakorlatilag a kérdést. Mikép lehet ott szó a jogrendről, ahol a legnagyobb injuriák pl. rossz börtönrendszer, váltó uzsora, felekezettek közötti házasság tilalma stb. még bent-

foglalvák egy nemzetnél a tételes jogban. Nem inkább jogtalanság, jogrendetlenség az ilyen állapot? Mikép fejlődhet ott a közjólét, a nemzetgazdaság, ahol nem az igazság, de egyéb osztályérdek a legfőbb cél? mint a hitbizományoknál? Mikép fejlődhet ott a közmoral, ahol más magasabb szempontok is lehetnek mint az igazság? Nem köztudomású tény, miszerint a kereskedelem és ipar első követelményei, hogy az igazságszolgáltatás tiszta és feltétlenül biztos legyen? Mert csak ott verhet gyökeret a nemzet minden rétegeiben a vállalkozási kedv, a kereskedői hajlam és a becsületes munka szeretete, ahol az igazság elve uralkodik minden egyéb fölött az államigazgatás nagy gépezetében,

A magyar állam hatalmát nem a fegyverek sokasága -- de az igazság ereje képezi. S ha e vegyesajku részekből erős magyar nemzetet akarunk alkotni: akkor a miniszter minden igazságos bíróban a nemzeti eszme egy-egy apostolát fogja kiküldeni a haza népei közé, hogy mint a napfény meleget és világosságot terjeszsenek szét mindenütt a jogállam területén. Szt.-István birodalmában minden igazságos ítélet e polyglott nép közt egy-egy diadala a magyar állameszmének, amely ítéletek tiszteltté teszik a magyar állam tekintélyét túl a haza határain is. Ellenben minden igazságtalan ítélet egy-egy felségárulás, kudarcza a magyar állameszmének, amely veszteségek gyűlöltté fogják azt tenni saját fiai közt, bent a hazában is, ha gyakran ismétlődnek.

Egy állam, amelynek bírósága vallásos kultusz gyanánt szolgáltatja ki polgárainak az igazságot, az sohasem félhet attól, hogy zászlait a csata-mezőn gyalázat éri. S azért egy valódi államférfiu, amidőn koronás fejedelme köruttra indul birodalmában — nem a kaszárnyákba fogja vezetni a fejedelmet, hanem először is a bíróságok termeibe, nemcsak a hadgyakorlatok rendezését, de mindezekelőtt az igazságszolgáltatás komoly működését fogja fejedelmének és nemzetének évenként bemutatni.

Amilyen egy nemzet igazságügyi kormányzata, olyan az a nemzet erkölcsileg és anyagilag. Azért osztatlan érdeklődésünket a jelen évtizedben egy gazdag, hatalmas és pártatlan igazságügyi szervezet kiépítésére kell fordítanunk legeslegelső sorban, hogy ha egy modern magyar jogállamot akarunk itt alkotni ázsiai állapotok helyett. A milyen lesz a mi igazságügyi politikánk e reformkorszakban: olyan lesz a modern magyarállam erkölcsileg és anyagilag: szóval minden tekintetben. Legfőképen pedig olyan partikularis lesz; ha elfogjuk szem elől téveszteni azt: hogy egyesítsük a

nemzet minden tagját a legtöbb elv uralma alá, mely nemcsak mint jog-egység — de mint igazság is egy és ugyanaz legyen s megszűnjön a partikulárizmus az az ingadozása, amidőn a hány a jogeset s a jogkereső fél, meg ahány a községi, járási és törvényszéki bíró, annyiféle legyen az igazság.

Mi tehát abban a meggyőződésben vagyunk, hogy midőn államintézményeinket fejlesztjük Europa művelt nemzetei mellett: minden körülmények között figyelembe kell venni: hogy a jó igazságügyi kormányzatban nagy nemzeti erő, az élet ereje lakik, s ne legyen már az alapvetés munkája is arra czélozva, hogy csak partikuláris érdekeket szolgáljon, jutalmazzon.

Az egyes intézményeket nálunk helyi, magán vagy egyéb szempontokból szokás tekinteni. Nálunk mindig van ezer és ezer apró ok, mely miatt ne az igazság biztosítása tekintessék a legfőbb állami üdvnek s mint államcél még ezer apróbb érdek elébe tétetik, amelyek elől neki szerényen hátra kell vonulnia.

A legközönségesebb szempontokból itélik el a legmélyrehatóbb kérdéseket is. Tartunk tőle, hogy e javaslat sorsa is ily szempontokból fog eldőlni, a nagyobb városok helyi érdekei szempontjából — főkép ha mi tétlen várjuk be az eseményeket.

Mert mit látunk? Azt a törekvést, azt az irányt, amely oda hajlik, hogy a nagyobb, az állam kedvezményei folytán már eddig is megnépesedett gazdag városokat ajándékozza meg az állam a többi rovására.

Vagy minek nevezhető az a mulasztás, amelylyel annyira elhanyagolták évszázadokon át Máramarost: ezt a megyét, amely leginkább érdemelné meg, sőt jogosan követelhetné, hogy jutasson az állam részére valami keresetforrást, minthogy a magyar birodalom költséges háztartásához ő járul hozzá legtöbb pénzzel. S nem volt rég magyar államférfi, aki méltányosnak tartotta volna, hogy legalább reá is illenék gondolni, mikor az államháztartásban arról van szó, hogy e nagy költsékezést mily módon fordítsák közéczélokra, beruházásokra. Valóban a szégyen érzete fogja el az embert, ha arra gondol: miszerint a magyar birodalomnak van parlamentje, vannak államférfiai, akik nem tartják menthetlen eljárásnak elfogadni minden viszonzás nélkül Máramarosmegyétől a legnagyobb áldozatokat. Elnézik: hogy az államháztartáshoz e megye nyujtsa a legnagyobb részt, de egyetlen szavuk nincs, mikor elnézik, hogy miként kinlódik e megye a birodalom határszélén a magyar államesszme fentartásáért. Sőt elhanyagolják őt küzdelmeiben, s eltűrik

azt, hogy ma Európának a leggazdagabb földén legyen a nép legszegényebb.

Nem kergeti-e az arczába a vért minden magyar embernek az a tudat, hogy az a két nyomoruságos sziklafészek is: Bosznia és Hercegovina, még a basa uralom korában, még az ázsiai közigazgatás alatt is előbb állottak jólétben, művelődésben, népesedésben — mint Észak-keleti Magyarország végvára, a kincseiben gazdag Máramaros, amely csak sóbányáiból és erdeiből 10 milliót juttat, tiszta hasznot a nemzet háztartására.

Ha van igazságtalanság, amit a nemzet elkövet, ha van szégyelni való dolog, amiért még az ázsiai közigazgatás előtt is pirulnunk kell: úgy az az eljárás csakugyan igaztalan, amelyet Máramarossal szemben tanúsít az államkormány és souverain törvényhozás!

Még ezelőtt pár évvel a kormány is habozott: vajjon Máramaros népének vagy a hivatalos értesítéseknek adjon több hitelt. Egyedül a földművelési ministerium, különösen annak erdészeti osztálya, élén Bedő Albert országos főerdőmesterrel, és a máramarosi erdőhivatalokkal foglaltak határozott állást a létező bajokkal szemben. A kormány ma már beláthatja, kinek volt igaza. Sőt belátják maguk a helyi hatóságok is, hogy a viszonyok valóban segílyt kívánnak, és napról-napra nő azok száma, akikben ez az ohajtás tetté is válik. S elmondhatjuk, hogy a közigazgatás ma hova tovább javul: amire nem is merészelt gondolni a régi Máramaros s annak kívánságát, eszméjét merényletnek, sőt bűnnek bélyegezte s mint lehetetlenséget elítélte.

Hála Istennek, látjuk, hogy valahára eljött az idő végre, a midőn mind általánosabbá kezd válni az a meggyőződés, hogy Észak-keleti Magyarország nagyon is méltányosan követeli a nemzet figyelmét és támogatását. Nagy, állami érdekek kívánják, hogy itt a magyar nemzeti eszme uralma örök időkre biztosítsék, s a magyarság itt mintegy őre legyen Északkeleten Szt.-István birodalmának. De ha nem csupán az igazság és méltányosság szempontjából vesszük a kérdést, úgy akkor is — az állami intézményeknek ott lesz hatásuk, ahol erre leginkább van alkalmas terük, ahol az állam hatalmi érdekei a nemzeti egység megalkotására legtöbbit fognak nyerni: ahol a vegyes ajku és bizalmatlan népség

még jóformán nem is forrt egybe az állam szerkezetbe, és szükség van rá, hogy a magyar nemzeti öntudat bennök mintegy vérré váljék. Ott lesz legalkalmasabb tér, ahol a távoli vidék és népe ugyyszólván még csak elméletileg tartoznak a magyar szent koronához, az államhatalom érdekköreibe, de gyakorlatilag nem: mert hiszen egyre vándorolnak ki Orosz- és Oláhországba évtizedek óta s kereskedésük, vallásuk, nyelvi hasonlóságok ezen államok népeivel inkább kapcsolják össze őket és szomoruan konstatálhatjuk, hogy itthon idegenek gyanánt tekintik s megvetik őket! Csoda-e, ha hogy panaszaival gyakran elő sem mer állani jogvédelemért, hanem kezébe fogja vándorbotját s neki indul ő is a szomszéd Orosz- és Oláhországba, s azt képzei a szerencsétlen, hogy bizonytalan sorsa bizonytalanabbá már ugysem válhat.

És mialatt Északkeleti Magyarország népe egyre ritkul, a keleti végvidék őrsége egyre apad: egyre fenyegetőbb az a veszély, amely ebből származik az ország integritására nézve. Ily körülmények között le kell mondani arról, hogy csak a gazdag alföldi városok kérelmét támogassa a kormány, s a határszéli vidékek esdekléseit pedig teljesen figyelmen kívül hagyják; mert ennek épen maga a gazdag alföld érezné legstulyosabb következményeit.

Ime az alföldet sújtó árvíz katasztrófák ennek tanulságos példái! Nagyobb részt ezt is mi idézte elő? Az, hogy Máramarosról teljesen megfeledkezvén és e vidéken az ipar, kereskedelem emelésével mitsem törődve, mikor egyetlen és utolsó kereset forrásától meglett fosztva a nép, a sófuvározástól: itt ezalatt az erdőségeket valóságos rablopusztítással irtották ki, irtaniok kellett, mert a megélhetési módszer hiánya mintegy csábítólag kínálta és adta rá az alkalmat. Sőt a rossz példát maga az állam adta e népnek az által, hogy Máramaroshól milliókat érő só és faanyagot kivisz ugyan — de érte cserébe mit sem ad kárpótlásul — hanem csak egyre hordja ki e dús kincseket, mintha ki akarná fosztani e vidéket, mint egy ellenséges tartományt, a helyett, hogy az elnéptelenedett megyét valamivel segitené is. Pedig mije van egybe Máramarosnak amit értékesíthetne? Sója, fája. Ha ez elvau tőle vonva egészen, vagy ha egyszer ki talál fogyni: még lakatlanabb lesz e megye. Mert rosszul esik kimondani: de a majdnem néptelenné vált Máramaros kereskedelmét a Galiciával való összeköttetés tartotta fenn, védte meg a teljes elnéptelenedéstől, miután onnan

folytonosan történtek bevándorlások. S hogy az anya országtól gazdaságilag mennyire elszakadt felső vidéke, — kereskedelme eléggé mutatja, mely egészen Galicziára van utalva. S hogy ezt ekklatáns példával illusztráljuk: felemlítjük, hogy a máramarosi havasokat jórészt galicziaiak és bukovinaiak birják s ezek Galicziából szerzik be még a sót is.

És ha veszedelmes volt a máramarosi erdőségek kipusztítása a magyar alföldre; százszor veszélyesebb következményekkel járna az, ha Máramaros elnéptelenedését nem gátolnák meg, és nem intézkednének aziránt, hogy lakottabbá tegyék, mert lakatlanabb vidék nincs Europa egy államában sem, mint Magyarországon Máramaros. Ennélfogva sehol könnyebben nem vetheti meg az ellenség lábát, mint Máramaros üres terepein, s ha itt nincs kellő számú nép elem, amely legalább némileg feltartóztatná a beözönlő ellenséget: akkor mint a Tisza árja, úgy elboríthatja pár nap alatt az ellenség hadereje az egész magyar alföldet a Tisza mentén, rabolva és gyújtogatva a városokat, községeket, s halomra lövetve nőket, gyermekeket.

Az egész magyar alföld érdeke kívánja tehát, hogy Máramarosmegyéből védelmi pozíciót teremtsünk, hogy itt a lakosságot szaporítsuk, főkép a magyar elemet, a népnek kereset forrásokat nyissunk, anyagilag bizonyos jólétet teremtsünk, hogy az elcsigázott polgárokat képessé tegyük határaink védelmére is, miután a gazdag alföldi Kánaán jóléteért, biztonságáért ez a szegény hegyi nép lesz hivatva vérét ontani és vagyonát áldozni. Méltóztassék ezt Debreczen képviselőinek is jól eszükbe tartani. Mert nem az az államérvék, hogy a termékeny dús alföld már gazdaggá lett nagy városaiból még gazdagabbakat teremtsenek hirtelen s az elhújasodás processusát siettesék, hiszen úgy is fognak fejlődni, mert van alapjuk és a buzatermelést nem fogja kezökből kivenni az állam és monopolizálni, mint a sót, hanem azt követeli az állam érdeke, hogy a már évszázadok óta kegyelt és istápoltt városok helyett fordítsa végre figyelmét oda is a nemzetre, ahol az elhagyott s küzdelmeiben kimerült magyarságra az a fel-

adat vár, hogy testével állja el az utat, amelyen Magyarország ellenségei készülnek és fognak bizonyosan betörni.

Hisz a magyarság terjedése az alföldön társadalmi uton is elérhető; azonban a magyarságot a magyarosodás terjedését a határszéli őrségeken, különösen a keleti végvidékeken, ahol az orosz és oláh nép, sőt még a zsidó elem is pusztul, az egész nemzet létbiztonsága követeli.

Mentől több és nagyobb város van a magyar nemzetnek védelmi vonalai mentén; annál erősebb és szilárdabb állami integritása. Mig Ausztria megerősítésére több mint 100 milliót fordított a közös hadügyminiszterium: a magyar állam védelmi vonalai nyitva állanak, jóllehet ez oldalról Ausztria is ép úgy veszélyeztetve van: de a vak elfogultság inkább önmagát is veszélyezteti, csak hogy a Magyarállam területi biztonságát gyengítve lássa.

Ép azért tehát, amit honvédelmi szempontból mulasztott a parlament, rajta kívül eső okok miatt; azt tegye jóvá egyéb téren, az igazságügyi kormányzat eszközeivel; azáltal, hogy északkeleten előfogja segíteni mindazt a törekvést, hogy itt egy terjedelmére nézve nagy, egy nemzetiségében magyar, kereskedelme által gazdag és műveltség által előkelő város álljon mintegy őrség a Kárpátok kapuja mellett, ahonnet akadálytalan ut ne vigyen a Tisza-Duna síkjaira.

Az igazságügy élén a modern eszmék embere áll. Az egész nemzet előlegezte neki bizalmát. Ha van annyi energiája az igazságügy miniszternek, mint amily határozottan állította, hogy célja a nemzeti egység kiépítése: úgy meglátjuk az elhelyezésből, hogy ezt meg is fogja-e cselekedni? Mert nem elég szép eszméket mondani, de azokért helyt is kell állani, nem elég nagy kijelentéseket proklamálni; de azokat érvényesíteni is kell, — hogy azok századokig ható erővel éljenek, munkáljának üdvösen a nemzet életében, azt erkölceiben fölemeljék, ne pedig pár év múlva maguk a törvények is foltozásra szoruljanak. Csak ezáltal lehet valaki nagy államférfi és bölcs törvényhozó, ha lokális érdekek helyett alkotásaiba az igazság lelkét önté, amely öröké váló.

De azonban amint látjuk, és sajnálva tapasztaljuk, az igazságügy miniszter ur egymásután fogadja a gazdag alföldi városok küdöttségeit, s csak oda kérnek táblát, ahol palotákat ígérnek. Ez a legvastagabb érdek politika, nem pedig nemzeti politika lenne.

Igy nem lesz soha kiépítve a magyar nemzeti egység épen a legföltettebb pontokon, hanem ott ahol már építeni nem kell — ott lesz egy czifra palotával több és a polgároknak lesz egy pár száz-ezer forinttal több keresetük. De mi lesz az ő nemzeti missziójuk? Semmi! S mi haszna lesz e semmiből a nemzeti eszmének? Ismét semmi!

Ez nem lehet soha, ez nem lehet eredménye ily nagy jelentőségi intézményeknek — a másodbiroságok széthelyezésének. Ezért kell gondolkoznunk e tárgyról s ezért kell a miniszter urhoz fordulni, hogy vegye más szempontból a kérdést, az ő általa kijelentett nemzeti egység kiépítése szempontjából.

* * *

Az a terv ugyanis, amelyszerint a kir. táblák széthelyezésére a városok nagysága és gazdagsága vétetett irányadóul: nem felel meg a magyar állam érdekeinek. Mikor arról van szó, hogyan építsük ki a magyar nemzeti államot: akkor nem lehet az a vezérelv, hogy mert X-y gazdag város, hát kapjon kir. táblát és mert Szombathely protegált város, hát kapjon az is kir. táblát.

Hogy mily fontos államérdekeket szolgálna Debreczen és Szombathelyen a kir. tábla; aziránt nagyon is eltérők lehetnek a vélemények. Tudtunkkal sem Debreczenben sem Szombathelyen nincsen fenyegetve a magyar állameszme, nincsen ez oldalról semmi féle támadásnak kitéve az állam létbiztonsága. Talán a szegénység oly nagy Debreczenben? Hasonlitsák össze a debreczeni és a máramarosi nép kenyerét! Mire való hát az a nagy védelmi apparátus? És miért nem tekintenek keletre, ahol legnagyobb a veszély, mert ezoldalról érheti a legfenyegetőbb támadás az állam összes polgárait? És miért nem gondolnak semmit azzal, hogy megvédjék az államot ez oldalról bekövetkezendő támadások ellen?

Mert nem ösmerik a viszonyokat, mert nem tudják azt, hogy az orosz hadtestek legközelebb Máramarosnál érhetik el a Magyarbirodalom határát. Mert Galiczia és Moldva által a többi pontoknál védve vagyunk, csupán Máramarosnál érintkezik majdnem közvetlen a magyar állam területtel — miután alig választja el egyéb, mint a kis Bukovina egy-két falucskája, amelyekben egy nap alatt Kirlibába irányában áthaladva, Máramaroshoz érhet

a támadó hadsereg lovassága. És itt nincsenek nagy, népes városok, az a néhány szegény pásztor család, akiket falujokból a hegyek oduiba üzött a nyomoruság, vagy azok a szegény földművesek, akikhez legfelebb a végrehajtó látogat el a magyar állam nevében — azok nem is fogják érteni az egész csapat mozgalmat.

Ez a jámbor, engedelmes földnép, amelyet a műveltségben legutolsónak hagytak Magyarország területén — akár azt is elfogja hinni, hogy e katonoság a magyarok segítségére jöttek az ő kedvelt trónörökösük keresésére, aki hegyeikben vadászgat. Nem lesz arra képes, hogy valamit tegyen, hogy szervezkedjék önmagától az ellentállásra; s az ellenség meglepheti Máramarost anélkül, hogy erre egyéb különös hadi fortélyokra lenne szüksége, mint oldalt kerülni Szucsavát.

Vagy tán a magyar parlament, mint az osztrákok, Magyarország keleti részének semmit sem tesznek, hanem Krakót és Przemyslt erősítik, hogy csupán csak Bécs legyen védve — mert Budapestre a Tisza siksága felől fog a támadás intéztetni, nem északról, legkevesebb pedig Szombathely felől.

És ha Máramaros ellenség kezére jut: akkor az, e pontról fél Azsia haderejét a Tisza-Duna síkjaira zudíthatja. S ha birtokba vette Europa legnagyobb termelésű sótelepeit, amelyekkel akár az egész világkereskedelmét elláthatja sóval, s megkétszerezheti e bányák jövedelmeit: nem egy könnyen fog arról lemondani, ha egyszer kezét rá tette.

Ha ösmernék Máramaros várszerű fekvését, természetes hadászati előnyeit arra nézve, hogy innét bocsásson rajokat a támadó fél a folyó mentén elterülő duna-tiszai síkra: ha tudnák azt, hogyha egyszer Máramaros ellenség kezére kerül, teljes lehetetlen azt többé onnét kiszorítani, akkor elősmernék, hogy Magyarország legsebezhetőbb s legértékesebb pontja északkeleten fekszik, hogy egy ellenség kezében ez a semmibe sem vett Máramaros végzetessé

válhat az egész Magyar- és Osztrák monarchiára, az ellenlenség kezében pedig kiszámíthatlan értékű világforgalmi kincs.

Az öngyilkossággal határos tehát azaz eljárás, hogy épen e pontra nem fordítanak figyelmet intéző köreink.

Mi lett volna, ha a török vezérek annyi harczy tudománnyal rendelkeztek volna, mint a tatárok zseniális hadvezénylete, s ha amazok nem csak a Dunán-Tiszán keresztül intézték volna betöréseiket, hanem Északkeletről támadtak volna s a Tiszával-Dunával parallel haladva egész hosszában végig hasították volna a nemzet testét szívéen keresztül, ahogyan a tatárok tették, míg így ha történt is megszállás, azért a Duna és Tisza kétszeres gátként meg maradt Ázsia és Magyarország között.

De Észak-Keletről Ázsia végtelen síkságait Europa szivétől, Magyarország kulcsától: csakis a Máramarosi letarott hegyoldalak, lakatlan völgyek választják el csak egy napi járásra.

Nyugotrol már csakis kulturharcz az a mit vivnunk kell, de az élethalál tusa, a létérti küzdelem Máramaros felől fenyeget egész borzasztóságában. És itt semmi védelmünk nincs, mert a Kárpátok kapuja teljesen elhagyottan, nyitva áll. Még nem is a miénk tényleg e pozíció: sem az orosz haderőé!

Tisztán a napról-napra huzódó véletlenségtől függ, hogy melyik fogja előbb betenni ide a lábát, s itt magát megerősíteni; sőt azt hisszük, hogy az orosz részről sokkal hamarabb érhet ide a megszálló fél, mint az osztrák és magyar hadsereg melyet következetesen Bécsfele összpontosítottak.

Hivatkozhatunk katonai írókra, szaktekintélyekre akik ösmerve az orosz katonai kiképzés célját és irányát régóta és számtalanszor figyelmeztetik az intézőket, hogy ellenfelünk hadserege itt fog betörni, hogy az kizárólag a támadás céljaira van előkészítve, míg a magyar és osztrák haderő épen ebben leggyengébb. Hivatkozhatunk kiváló katonai tekintélyekre, akik folyton sürgetik, hogy Máramaros honvédelmi fontosságát vegyék figyelembe, mert ellehetünk készülve oly meglepetésekre — aminőkre alig volt példa valaha a hadviselés történetében. Vagy volt-e ehhez hasonló eset, hogy a támadó fél hadserege jobban értse az ellenséges nép nyelvét, mint az a másik fél a melynek hadserege saját otthonában is idegen: minthogy nem értik saját népei sem az ő nyelvét,

De még vannak egyéb sarkalatos hibák is!

Az északi kolosszus támadását ugyanis Krakó és Przemysl felől várják a bécsi katonai intézők. Vagy rendkívül naivság mondatja azt velük, vagy az a ravasz czél, hogy Bécs megerősítését ezáltal eszközölhessék a mi kárunkra is.

Mikép lehet csak elképzelni is azt, hogy ott lépjen fel az orosz hadtest, ahol a porosz és osztrák és magyar határok közelében mind a három souverain birodalomnak leghamarább volna módjában öt megrohanni és tönkre tenni. Évtizedek óta minden haderőt erre a vidékre huzott össze a német és magyar és osztrák állam. Hogyan képzelhető tehát, hogy az ellenség ide vonuljon, ahol keresztübbe fogják és mielőtt felvonulhatna seregeivel, kifejthetné harcvezonalát — már össze volna löve elől-hátul és oldalról! Krakót és Przemyslt az orosz akár ne is lássa, mégis Bécsnek fordulhat, mert Bécs fele Budapesten át visz az ut, ehhez pedig legrövidebb menet a Tisza völgyéből vezet a folyam irányában, ahol egyetlen erősség sem áll utjában s az élelmezés könnyű. A Tisza vidékének kulcsa pedig Máramaros, a Tisza bölcsője.

Északon, a magyar és osztrák és német haderő oly gyorsan felvonulhat az ellenség ellen, hogy az még ki sem fejtheti magát, még csatát sem kezdhet, már is szóttörhető.

Azonban sokkal könnyebb a dolga, ha hátulról támadja a birodalmat. Ha Máramarosról tör be, ahol nem is gondolnak erre, ahol teljesen megfélelkeztek a Kárpátok védelméről, ahol a legkevesebb a distánczia az orosz és magyar határ közt, ahol vele egy nyelvű nép lakik, ahol ha egyszer megvetheti lábát: ő tud azonnal otthont csinálni, ő szervezhet oly hatalmas pozíciót e szikla várakból, ahonnét daczolhat egész Europa haderejével, mert háta megett szabadon áll az ut, amelyen ha kell egész Ázsia haderejét rázudithatja a monarchiára s Europa civilizációjára e sziklavárból intézheti a végső csapást.

És az egész megszállás végrehajtható egy éjjeli gyors menet által úgy, hogy reggelre az orosz csapatok minden akadály nélkül eljuthatnának Máramarosba, birtokukba vehetik közlekedési vonalait s onnét mint a villám egy nap alatt lecsaphatnak a magyar sikságra. S mielőtt Bécsben és Krakóban csak sejtenének va-

lamit: el lesz dőlve a háboru sorsa, mielőtt csak egyet is lőttek volna Manlicher új puskáiból.

Mert ugyan kétes lehet-e a hadviselés sorsa: ha az ellenség hamarabb van e sziklavárban itthon? Mert az ide való népben is fölkelheti a maga iránti rokonságot s őt értik meg az osztrák dialektus helyett. A mi haderónk e néptől távol van. Katonáinkat Bécs, Prága, Pozsony, Grác vidékén őszpontosította a hadi tanács, hogy ott zavartalanul germanizálhassa őket; ahelyett, hogy megmagyarosítaná még a Kárpát vidékét is.

Vagy ezen az uton jár a magyar parlament is? Bécs fele akar terelni mindent, még az igazságügyi kormányzat góczpontjait is? Szombathelyen mily államérdeket fog védeni a királyi tábla!

Egyoldalulag csakis a kulturharcot legfelebb. Nehány német szavazat ellensúlyozására — a városi tanácsban — talán nagyon is nagy apparatus egy kir. tábla. Délen is kisebb nemzetek laknak, onnan sem fogja nagy veszély fenyegetni az országot, ellenben Északkeletről az egész nemzetet egy halálos csapás fenyegeti. Itt nemcsak kulturharc lesz, mint pl. Pozsonyban stb. a német és magyar elem közt.

Itt az északi kolosszussal élethalál harcot fog vívni a nemzet az európai, a nyugati kultúra és civilizáció érdekében — s ha gyengébb, elveszett.

Ugyhisszük tehát, miszerint ezen eszmével, hogy az Oroszszal Európának meg kell vívni: az egész Nyugat tisztában van. És fölteszszük a magyar kormányról, hogy szintén tudomással bír erről.

Ha ezen elnapolt kérdés eldöntésénél az ország érdekeit a magánérdek miatt nem akarja összetiporni, úgy a hazafiui kötelesség nemcsak felhív, de parancsolja azt, hogy hazánk végvidéke teljesen magyarrá tétessék.

Most van még idő és alkalom arra, mert ez a nép még megnyerhető, még Rákóczy kultuszának befolyása alatt van, még lelkében teljesen magyar, csak nyelvében nem az. S hogy teljesen magyarrá legyen, még nyelvében is: ez a kormányon áll.

Ehhez pedig csak egy ut vezet, és ez az, hogy ha a magyar állam hatalmi eszközeivel, oda hat, hogy ne csupán a magyar nyelv, (ez pusztán mit sem ér magában!) de a nyelvvel együtt a magyar nemzeti öntudat is Máramarosban meghonosodjék

és pedig oly arányban, hogy még az utolsó kunyhóba is behatoljon és otthon legyen.

Mert ugyan hol állanánk, ha ma érne az a csapás, hogy az orosz hadsereg szállná meg Máramarost s a felvidéket. A german nyelvet beszélő hadsereg találná magát e nép közt otthon, vagy az invaziós orosz hadsereg?

Ezt megbírálni az intézők s főkép a bécsi katonai körök belátására bizzuk.

Es miután hisszük, hogy a kormányt bölcs és hazafias intencziók vezetik, hogyha Magyarországnak felvidékét, necsak magyar nyelvű néppé, de magyar néppé is akarják tenni, ugy a lehetőség eszközeit ragadja meg arra nézve, hogy már a jövő nemzedék magyar lehessen és a nemzet magyar hadserege itthon érezze magát felvidéki honfitársai közt.

Nem akarjuk fejtegetni, hogy a kir. tábla mily befolyással van a magyarosodásra szellemi és anyagi tekintetben. Ezt a kormánynak és minden magyar hazafinak be kell látni. De ép azért valóban kétségbeejtő az a gondolat, hogy ha a kormány és a magyar parlament nem a magyar nemzeti egység céljaira alkalmazná a királyi táblák decentralizációját — hanem apró helyi érdekek kielégítésre feccsérelné el a nemzet áldozatait.

Hajdan Németország és Magyarország közt, Magyar és Törökország közt folytak a küzdelmek, a nemzeti lét harcrai, természetes, hogy a nyugati és déli határok felé fordult az ország figyelme: ha áldozott a nemzet, s ezek érdekeit támogatta — akkor egyuttal a magáét is védte. Északkeleti Magyarország ezalatt mellőzve lett folytonosan, észre sem vették, hogy mennyire hátra maradt a kultúra, a vagyonosodás, civilizáció és magyarosodás terén, holott Máramaros az Árpádok alatt a leggazdagabb s még a Rákócziak alatt is a legmagyarabb megyék egyike volt. Azóta a kultúrában a legutolsó megyéje lettünk Magyarországnak, népességre nézve pedig leglakatlanabb vidéke Európának — jóllehet területéhez arányitva egy gyaumat sem jövedelmezett soha anyit kormányának mint Máramaros, amely évenként 10 millió frt tiszta jövedelmet nyújt az államnak csak sáaknáiból és erdeiből.

De most ide lesz áttéve a történelmi előtér nemsokára. Ide kell tekinteni Magyarországnak e vidékre. S a nemzeti erőik fejj lesztéséről gondoskodni kell itten, míg nem késő, mikor ez a némagyarosodni akar, s mikor itt a legtöbb alkalom volna a magyar állameszmének intelligens polgáraiban erős pozíciót teremteni.

Vagy mit gondolnak az alföld polgárai: hogyha az ország minden valamire való városában kaszárnyákat építenek, gondoskodnak arról, hogy lehetőleg elősegítsék az állam létbiztosságát és a közvagyonosodást, itt még kigunyolják a polgárság ebbeli fáradozásait: nem kötelessége beleavatkozni a törvényhozói testületnek, és odautasíttatni az illetőket, hogy e felháborító mulasztást haladéktalanul siessenek jóvátenni és a legfontosabb hadászati pozíció megerősítését eszközöltetni legalább az által, hogy egy ezred lovasság és egy ezred gyalogság megfelelő tüzer-séggel ellátva állandóan legyen itt elhelyezve?

Azt hisszük, hogy csakis Magyarországon történhetik meg oly dolog, a partikulárizmus, a keleti indolencia fészében: hogyha egy zalai, borsodi ember bárha látja is, miszerint az ország kapuja nyitva áll északkeleten a támadó ellenség előtt alig egy nap járó földre, úgy veszi ezt mintha ez őt nem érdekelné, mert az ő megyéje határain az ő városa helyi érdekkörén mindez tulesik.

Hát aztán nincs-e szükség itt arra is, hogy még a magyar faj közt is erősítsük az összetartozandóság érzetét, nincs-e arra égető szükség, hogy még a magyar faj közt is megeremtsük a nemzeti egységet.

Am ha egy francia, vagy egy német csak hírét hallaná annak, hogy az ő határszéli városaiban alig tengleng egy pár katona s még egy kaszárnyát sem akarnak az intézők a legfontosabb határszéli megye területe biztonságára elhelyezni: az egész nemzet felzudulna ellene és elsőperné az egész kabinetet hivatalos állásairól.

Sajnálatra méltó tehát, hogy a kormánynak figyelme nem terjed ki aziránt, hogy szükséges az állam védelmére az északkeleti határszélén az itt élő kevés magyarságot megerősíteni, mert erre óriási feladatok nehezedenek, nagyobb feladatok, mint, akár Szombathelyre, amelynél a kir. tábla kérdése csak egy partikularis anyagi érdek kérdése. Ennek ellenében áll egy egész ország hatalmi és létbiztonsági kérdése, hogy t. i. az ország végvárában szaporítsuk a magyar elemet, a magyar értelmiséget a kir. tábla elhelyezése által. Sem Szombathely, sem Debreczen felől közvet-

len nem fenyegeti az országot ellenséges támadás, hanem M.-Sziget és Eperjes felől.

Az elhelyezést tehát nem lehet helyi érdekekből megoldani oly formán, hogy amely városnak legnagyobb gyomruk van, azoknak adjuk oda ezeket az ajándékokat, a többi pedig ezalatt éljen meg a hogy tud, vagy pusztuljon el habár a legelső csatasorban áll is, csupán azért, mivel Debreczennek 60 ezer lakosa van.

Azonban hisszük, hogy egészen más indok vezette rá a kormányt: mikor célba vette a deczentrálizációt. De megvallom, hogy a tervbe vett kijelölésnek nincs más értelmök mint az, hogy a legnagyobb városok közül tizen kapjanak kir. táblát, s ezen partikularis helyi érdekeknek alá kell rendelni az egész állami és nemzeti egység jogos követeléseit is. Nemzeti, állami és főképen az igazság érdekei sokkal inkább mást követelnének, legfőképen pedig azt, hogy egy kemény leczkében részesüljenek a helyi érdekek hangoztatói, miszerint tanulják meg: hogy csak úgy folytathatunk állami életet, ha az egységes nemzeti államérdekeket felismerik valahára és elébe teszik a helyi érdekeknek.

Ne csak az egyes emberek, de a municzipiumok is tanuljanak önzetlennek lenni: akkor amikor az állam érdeke előbb való, mint az ő helyi érdekeik. Máramaros mindig áldozatkész volt, mindig hátravonult a gazdag vármegyék előtt, mikor az államtól kérni kellett valamit. De mindig elsők között állott fel, amikor az alkotmány védelméről volt szó s a nemzet áldozat készségére hivatkoztak. Akár az országgyűlések naplóját, akár a nemzeti történet évkönyvét olvassuk: Máramaros hazafias áldozataival, bátorságával és önzetlenségével mindig kitűnt az elsők között. És mit kapott érte a nemzettől? Rákóczi iránt való törhetlen hűségéért elnyomták magyarságát, elconfiskálták a magyar családok birtokait, a magyar községek eloláhosítására és eloroszosítására teljes erővel törekedtek, s az újabb időben, miután a vasutak teljesen átvették a sófuarozást, a nép oly nyomasztó szegénységben él, a megye oly lakatlanná lett, hogy szinte praeperálják arra: hogy gazdát, urat cseréljen. Miért nem gondol a kormány behatóbb figyelemmel Máramarossal?

Miért nem igyekezik itt a népnek megélhetési forrásokról is gondoskodni, ha kereset forrását elvették tőle s ez a nép itthon nem képes megélni csak úgy, ha Orosz- és Oláhországba néz munka után, s mintegy rákényszerítették arra,

hogy megélhetési forrásait éppen legnagyobb ellenségeinknél keresse.

A kormány arról nem nyer tudomást, hogy Máramaros havasain magyar gulyák helyett, jórészt Gácsországi és bukovinai lengyel marhák híznak fel, hogy a kincstártól és magánosoktól galicziak és bukovinaiak bérlik csekély árért a dús havasi legelőket, amelyekben temérdek marhát hizlalnak fel?

Magyarország kereskedői mit sem tudnak e rengeteg kiterjedésű legelőkről, fogalmuk sincs azoknak buja növényzetéről, kristály vizéről úgy, hogy két-három havi havasi legelő a legsoványabb marhát jobban meghizlalja, mintha egy évig malátával tartanak. A máramarosi népnek pedig nincs anyagilag módjában a marha tenyésztést kellőleg üzni, s a havasok legelői nagyrésztben érintetlen maradnak évről-évre s a máramarosi páratlan kitünőségű faj tehének, juhok stb., jó részben kipusztultak.

Még M. Terézia idejében, mikor a hadsereg számára lovakat szereztek be, felsőbb rendelet utasította a vásárló bizottságot, miszerint első sorban a máramarosi tatár-magyar fajú hegyi lovakat vásárolják össze, mert ezek jó tulajdonságaival az egész monarchia összes lovai nem versenyezhetnek.

Mindez azonban ma már egészen másképen áll. Ezen lovak ma már hírből sem ösmeretesek. A marhatenyésztés rohamosan pusztul, amióta megszűnt a sófüvarozás úgy, hogy Máramarosban ma a legszebb borjas tehén ára 15—20 forint, egy igás ló ára 8—10 forint.*) Juhai elvétve találhatók fel, ahelyett, hogy benépesítenék a hegyoldalakat mint régen. Kipusztulnak lassankint gazdáikkal együtt.

*) És azok az alacsony árak természetesen is, miután alig keresik fel vásárainkat más megyebeliék, s Máramaros tisztán belfogyasztásra lesz utalva, ha mielőbb nem szabályozza észszerűleg vásárait. Vagyis ha meg nem szünteti és be nem tiltja a sok apró országos vásárokat a kis községekben, úgy hogy a megye területén csak a székvárosban, Szigeten tartassék országos vásár, de ez is egyszer évente. Akkor erre megjelennék eladó és vevő közönség Bécsből, Budapestről, Lembergől, Bukarestből, Jászvárárból, s eltartana a vásár egy hónapig, s ez felemelné az egész megye terményei árát, így pedig ép vásárai teszik tönkre a forgalmat s az áruk értékét nyomják. Ha a megyék most sem látják elérkezettnek idejét annak, hogy a vásárok szervezésére gondoljanak: közigazdasági iróinknak kellene a nemzettel megértetni, hogy a vásár nem népmulatság, de nagyon fontos nemzetgazdasági eszköz, amelylyel a kereskedést ép úgy lehet felemelni, mint azt tönkre tenni.

Sőt arra is eszköz, hogy nagy központokat lehessen vele teremteni vagy

Mily reményekkel indulhat a nemzet aztán a harcztere mikor legfontosabb védelmi vonalán ily viszonyokat teremtettünk, engedünk létre jönni? Nagyon ohajtandó volna, hogy utazzék le a kereskedelmi Miniszter ur, hogy nézze meg az orosz és oláhajku népet községeikben, keresse fel a magyar értelmiséget a magyar polgári elemet is s főkép az orosz nép lelkészeit, akik magyarabbak sok dunamelléki kartárssuknál még születésre nézve is — kérdezze meg csak a Miniszter ur, hogy képes lesz ez a nép nagy áldozatokat hozni, s ellátni hajlékkal, eleséggel a nemzet hadserégét — mikor magának sincs betevő falatja sőt Oláh- és Oroszországból keresi kenyérét.

Íme ez az eredménye annak, hogy Máramarost mint egy ellenséges területet valósággal csak kihasználják.

Épen úgy tesznek vele, mint Afrika gyarmataival történik, amelynek aranyait elviszik, de a néppel mitsem gondolnak. Pedig 10 millió forint jövedelmet melyik megye területéről kap az állam, csak tisztán fekvő korona uradalmából? Egy gazdag birtokos, egy vagyonos főúr, akinek évenként csak 100 ezer forint jövedelmet hoz valamely birtoka: rendelkezik annyi belátással, annyi humanizmussal, hogy a vele egy területen élő polgárok jólétét viszont ő is előfoglalja mozdítani — nem pedig ridegen megfosztja még eddigi kereset forrásaitól is. S hogy minő kincseket

ellenkezőleg felaprózni az egész forgalmat, s ezt szétbontani. York állam példája e tekintetben tanulságos. Mikor látta, hogy kereskedelme ipara nem boldogul: számtalan apró kikötői, vásárai szétforgácsolják minden erejét; elhátározta, hogy az állam egész területén csupán egyetlen kikötőt fog tartani s a többit pedig bezáratta. S mi lett a bámulatos eredmény? Az, hogy félszázad alatt tulszárnyalta a több mint ezer év óta fejlődő kereskedelmi városokat. Pekinget, Páriszt, és ma már is London után a föld legelső kereskedelmi városa s 1 évszázad múlva Londont is tulszárnyalja. Rövid félszázad alatt Uj-Jork lett Amerika legnagyobb városa, amelynek gazdag kereskedelme jólétet, boldogságot áraszt szét az egész állam területre. Nem tennék-e a megyék is helyesebben ha forgalmukat szabályoznák ilyen irányban. A vasutaknak pedig rondkivül forgalmat csinálna, a termelők és vásárlók nem egyik községből a másikba, hanem egyik megyéből a másikba járnának vásárra. Minden megyének megvolna kereskedelmi piacza — ahol vehet s eladhat. Ugy volna aztán kelete mindenek, míg a mostani vásárokon sem venni sem eladni nem lehet. Pedig a kereskedőnek, ki forgalmat akar csinálni, első teendője, hogy a piaczt keresse fel s a város és a megye, ha ezt akarja, hogy kereskedelme lehessen: piaczt teremene. Mert lát enélkül ma egy népmulatság az egész vásár, amiket a pálinkamérők és vásárvámbórlók javára rendeznek az illető községek. Debreczent például felkeresték Bécs, Budapest, Belgrad, Lemberg, Bukarest nagy kereskedői is — a kárpátlakók ép úgy mint a bánágiak akkor -- mikor csak egy vásárra volt, mint Novgorodnak, Lipsésének. Ma? Ma majdnem annyira vásáruja van már

bir az ország Máramaros sóbányáiban, mutatja a statisztika. Erdélyben termelnek évenként 639,542 mázsa sót (régi mázsát) Vielicskán 826,863 mázsát, Máramarosban 1.158,547 mázsát: még pedig következő költséggel. Galicziában belekerül 1 mázsa kősónak termelése 51 krajczárba, Erdélyben 37 krajczárba, Máramarosban 34 krajczárba: mivel »a máramarosi só oly kristály tisztaságu, hogy még az ugynevezett tisztátalan része is tisztább — mint pl. a vielicskai spiza só«, amint Szepessy Mihály nagybecsű munkájában (Ausztria birodalmi adórendszere) bőven ismerteti a sómonopolium viszonyait. Annál nagyobb jelentőségűek volnának tehát e dús kincsek aknáí a szomszéd orosz birodalomra nézve mert a keleti államok Szerbia, Törökország, Egyiptom teljesen nélkülözik a sót hegyeikben, s volt idő, mikor Bulgária Belgiumtól vette másodkézből a sót, amely állam tőlünk szerezte sóját, mint kereskedelmi cikket.

Hogy mily nagy jövedelmet s mily világkereskedelmi cikket csinálhatna az orosz e sóbányák termékeiből, ha a fekete tengerig egyenes uton szállíthatná a máramarosi sót: azt felesleges emlitenünk is. Azt mindenki tudja Máramarosban, mert mindenki ohajtja a szucsávai vasut kiépítését épen erre a célra. Egyedül a bécsi katonai tanács játsza a tudatlan szerepét — — s egyedül a magyar törvényhozás testülete az, amelynek van szeme a látásra és nem látja, hogy tárva-nyitva áll északkeleti határainak

mint a kisebb kozségeknek, ahol a regalebérlő jövedelmeit tartják a legfőbb helyi érdekek! Máramarosban p. l. Técső városban — ahol csakhogy mentől több pálinka fogyjon el: 8 vásárt tartanak évenkiut, az eredmény az lett, hogy a regalebérlő gazdag lett, de az a város, amely nemrég puritan erényű, tiszta erkölcsű és legvagyonosabb lakósaíról volt híres, ugy, hogy Máramaros magyarságának e község valódi büszkeségét képezte, hova tovább csak arról lesz nevezetes, hogy a magyarság zaklatva van, hogy panaszával betölté a megyét, s hogy házaikból elköltöznek a jólét és a puritan erkölcsök.

Teljes bizalommal fordulunk ahhoz a férfinhoz, aki a kereskedelmi miniszterium élén áll most aziránt, hogy figyelmébe veszi és böles belátásával a kellő lépéseket megteszi e nagyfontosságú ügyben, hogy az ország négy részében soha ne legyen egy időben több vásár, amely kérdés főként északkeleti Magyarországot érinti legközelebből, ahol egy napon számtalan helyen tartanak vásárokat, de sót nem csak egy országrészben fordul ez elő, hanem Máramaros megyében magában ugyanegynap 2-3-4 helyen is van vásár egyszerre, miután majdnem minden falucskájában, ahol csak egy valamirevaló pálinkamérés találattik — vásárokat engedélyezett a kormány. Máramarosnak ez régóta fájó sebé, s azt hittük, hogy a debreczeni kereskedelmi és iparkamara is szót fog emelni e kérdésben. Mitsen hallottunk erről. Sót nagyon is jellemző, hogy míg Pécs, Kassa, Arad, Kolozsvár, Temesvár kamarái a legszebb évi jelentéseket indítványokat terjesztenek fel, jóllehet csak félanynyi lakossal bírnak mint Debre-

A gazdag alföldi ember könnyen ide rándulhat, sőt kívánatos is, hogy otthonában ösmerkedjék meg az orosz és oláhval s velök barátkozhasson, akit az orosz és oláh is szívesen látna mint vendégét. De a máramarosi embert, ha az alföldre vinné ügyes-bajos utja, ott úgy fogadnák mint egy ösmeretlent, mint egészen idegent s ő sietne vissza a hideg, barátságtalan helyről, barátságos bércei közé.

Azonban minő egészen más fogalmat szereznének egymás felől az alföldi és a máramarosi nép: ha itt, szülőföldi otthonában e klasszikus szépiégü vidéken keresnék fel a magyarok a magyar nép fiai Máramaros népét. Minő egészen másképp látnák e népet itthon, amely spartai egyszerűséggel költői kedélyt és a legfanatikusabb elszántságot egyesít magában. Hiszen nap-nap mellett koczkáztatja életét tutajain, erdeiben, vadászatain, az aknák fenekén a föld gomrában, vándorlásai közben a bizonytalan jövővel szemben.

Igazán szívtelenségnek, igazán embertelenségnek fog feltűnni majd maguk előtt az alföldiek előtt is — ha megösmerik Máramaros népét — az az eljárás, hogyha a Máramarosnak nyújtandó állami támogatást is megirigyelnék, hogy még ezt is ki akarják csavarni e nép kezéből: de azt nem fogja megengedni bennük az emberi érzés!

Mert az a hitünk, hogy e pár sorral kellőleg feltártuk Máramarosmegye helyzetét s az állambiztonságnak érdekeit is világosan előadtuk: amelyek sürgetőleg követelik Északkeleti Magyarország helyzetének gyökeres javítását és megerősítését.

S ne mondja senki, hogy Máramaros nem képes elhelyezni

ügyelő s ezek a legmelegebb érdeklődéssel karolták fel a Kárpát vidék ipari törekvéseit. És Debreczen kamarai elnöke, titkára hol valának? Mi nem láttuk sehol őket. Vagy mily magatartást tanusított a vásárok szabályozásának kérdésében, amely Máramaros megye egyik közgyűlésén lett tárgyalva először? Erről sem mondhatjuk, hogy azt figyelmére méltatta volna.

Az előzmények nem ide tartóznak, csak azt említem, hogy 1886-ban gondom Károlyi Sándor gróf és mások sürgetéseire az országos gazdasági egylet napirendre tűzte a vásárok országos rendezését s azt beható tárgyalás után melegen ajánlották a miniszteriumnak. A miniszterium nyomban átirta a municipalitymoknak s valószínűleg a kamarákhoz is s felhívta őket a kérdés tanulmányozására és a statisztikai adatok benyújtására. És a debreczeni kamara, amelynek színe előtt történik az egész dolog: mit tesz? Ahelyett, hogy északkeleti Magyarország kereskedelme érdekében átvénné az aktív szerepet és sürgetné a dolgot: még mindig úgy látszik, mintha mitsem tudna az egész ügyről. Valóban elszomorító dolog, hogy Máramaros kereskedelmi érdekeit senki sem képviseli, holott itt a kinestár a legnagyobb kereskedő és iparos, nem is számítva fűrdőt és ásványvizet. S most lát, mikor a kamarák szaporítását elhatározta a miniszter — — éppen Máramaros az, amelyikről megfoledeknének? Erősen bizzunk a kereskedelmi miniszterium bölcs belátásában, hogy nem fog megfoledekezni a saját érdekeiről sem a keleti vidékén.

a kir. táblát vagy nem is folyamodott érte: mert hamarabb és jobban talán egyetlen város sem tudná elhelyezni, mint Máramaros-Sziget. Ugyanis tavaly fogott hozzá a város egy palotaszerű épület emeléséhez a főtéren, amely áll mintegy 50 szobából s egy nagy teremről s belekerült a városnak mintegy 110 ezer forintjába. Nincs aziránt semmi kétségünk, hogy a város ez épületet sietni fog minél hamarabb felajánlani, két kézzel odaajándékozni az államnak, ha abban a szerencsében részesülne, hogy kir. táblát kapjon — s a megye közönsége vállvetve fogja az építés költségeit a város vállairól átvenni, vagy legalább megosztani.

Az sem áll, hogy a megye közönsége aziránt ne tett volna lépéseket. Még 1886-ban indítvány lett beadva, amelyet egyhangulag elfogadott a megyei törvényhatóság közgyűlése: hogy M.-Sziget a törvényhozáshoz feliratot küld, amelyben a királyi táblának M.-Szigetre való helyezését kérelmezi s ennek már a 4-ik éve.

Az sem áll, hogy talán nem lesz elég munkaerő a gyakor-nokok teendőire! Sőt itt is előnyben van sok város fölött. Itt van jogakadémia, ahonnan kellő számmal lépének át a bíróságokhoz a jogvégzett ifjak. S hogy mily nagy jelentőségű volna az Északkeleti kárpátvidéki nép magyarosodására, ha ezáltal felvirágoznék a felsőbb iskola, a jogakadémia — azt indokolni sem kell, miután a Máramarosnál kisebb Bukovina csakhogy germanizálhasson, német tannyelvű egyetemet alapított Czernovicznak, s azt dusan el látta virágzó várossá tette, úgy, hogy Máramaros magyar kulturája még erről az oldalról is fenyegetve van. S hogyha össze lesz kötve vasut által Bukovinával: annak fejlett, gazdag német kulturája teljesen kiveti majd sarkaiból a magyar kulturát domináló állásból innét s a német kultúra lesz az irányadó (ittén keleten is mint Pozsonyban nyugotról) nemcsak a kereskedelemben, hanem a társadalom terén is. Pedig Bukovina oly kicsiny, hogy Magyarország háttéde nélkül megsemmisülne. Amnyira Magyarországtól függ létkérdése, hogy Magyarországnak előbb-utóbb magához fog kelleni azt csatolni annál inkább, mivel a historiai jog is emellett szól, miután Bukovina hajdan a magyar szt.-korona országaihoz tartozott. Épen ezért kell előre tolni piónjainkat kelet fele, Bukovina felé, minthogy Ausztria oly ravaszul körülgyűrüzte határainkat délen, nyugaton és Északkeleten: hogy kereskedelmi utvonalaival agyonszorít bennünket.

Nekünk Keleten sokkal nagyobb érdekeink és jogaink vannak. Bukovinában az öt csángó falu most teljesen el van szakítva a magyarságtól, mert nem töltük ki a határig vasuti vonalainkat, s a magyarságot nem erősítettük otthon. Nekünk nem kellene engedni, hogy Gácsország és Bukovina nyomja határainkon a ma

gyar ipart, kereskedelmet, hanem ellenkezőleg a történelmi jog is nekünk ad fölényt keleten s a közös birodalom védelmi érdekei is minket helyeznek keletre és nem Ausztriát, amely ott soha sem fog gyökeret verni, hanem kiszívja a monarchia életerejét mint Velenczével történt s utoljára mégis csak kipu sztul onnét is mint Olaszországból

Bukovina ugyanis — amely Kumánia, (Kunország) egy részét képezte hajdan, Imre alatt önkényt hódolt meg a magyar sz. koronának és kapcsoltatott ahhoz; mert h'sz velünk rokon nép lakta. Nagyon tanulságos volna, ha minél több magyar ember megtekintené a csernovitzi püspöki palota falfesteményeit, amelyek Bukovina multját ábrázolják hatásos képekben. Látni fognak e képekben egy harcziás nemzetet, amelynek tagjai öltözetre, szokásaira velünk teljesen ugyanegy törzs népe.

Halicot (Galicziát) és Lodomeriát III. Béla szerezte meg és II. Endre kapcsolta a magyar sz. koronához, Kálmán fiát küldvén oda kormányzóknak aki Kolomeát alapította . . . s egész Zsigmondig a magyar korona részeit képezték e tartományok. S mikor Mária Terézia Lodomeriát és Halicot 1773-ban s Bukovinát 1777-ben vissza nyerte: ezt a magyar sz. korona jogán követelte és szerezte vissza s bár elismerte azt, hogy ezeket a sz. koronához vissza csatolja; mégis ezen kérdés függőben áll az 1791, az 1802, az 1804, az 1827, az 1836 az 1840, az 1844-iki országgyűlések sürgetéseinek daczára, mint Dalmáciával tették.

Mi: északkeleti Magyarországnak végvára főemeljük szavunkat a nemzet törvényhozásához: ne feledkezzék meg a jövő kötelesegeiről, s ne mondjon le a mult ősi jogairól. És ha az utasítás jogait nem vették volna el a nemzettől, Máramaros népe régóta köteltségévé tette volna küldötteinek: hogy emlékeztessék a koronát arra, hogy nem Ausztria de mi vagyunk kelet népe, tehát a keleti részeket — — — — Halicot, Bukovinát, ne a monarchia háta megé, de az állam keleti részeihez kell csatolni, mert ezt kívánja az észszerűség s ezt kívánja a jog és igazság. És ezen maga Lodóméria és Halics és Bukovina örvendene legjobban, hiszen nagyobb autonóm-ával birna legalább — mint most.

Ne tagadják meg Magyarországnak keleti misszióját. Mert ha ezt nem segítik elő, de Ausztria tolja magát előtérbe keleten is, amerre neki nincs semmi szerepe, joga, hivatása . . akkor mindkét közös államot elsőpri a vihar épen keletről.

Trieszt, Grác, Bécs, Krakó, Lemberg, Csernovicz hatalmas emporiumai ugy körülfo gták a magyar birodalom határait, hogy mint a piócák kiszívják belőlünk

minden életnedvet, épen ottan: ahol leginkább volna arra szükség, határvonalainkon — ugy, hogy ma épen ott a leggyengébb a magyarság és ott a legszegényebb a nép, ahol azt követeli állami érdekünk, hogy a legmagyarabb és a leggazdagabb legyen.

Ha már lehetetlen, hogy a tiz kijelölt hely egyikét fölcsereljék: nem volna-e czélszerű akkor még egy kir. táblát fölállítani az Északkeleti felvidék részére, ha már északnyugot határan is kettő tervezetik.

Ezzel költség szaporulat — kivéve az elnöki fizetést — nem is járna. Mert épület helyiséget díjtalan kapna az állam M.-Szigeten is. Az pedig teljesen mindegy az államnak, ha akár 10 táblánál fizet 25 birót akár 11 táblánál fizet 20 birót. Sőt így könnyebb lesz a kezelés, az ellenőrzés és az áttekintés az egyes tábláknál. A magyar kormány nem lehet bizonyos szám által korlátolva az elhelyezésnél — mikor arról van szó, hogy megvédje nemzetiségét, államiságát szóval létbiztonságát, amely fenyegetve van Északkeletről. Ezt a kormány nem teheti nyílt kérdéssé!

De ha nem csupán a nép érdekeit, de a kincstári érdekeket is, ha az állam maga magát is károsítja: hogyan terjedjen itt a közjólét? Vagy nem saját érdekei ellen cselekednék az állam: ha máshová helyezné el a kir. táblát, hogy saját pereit is költségesebbé tegye? Azok a napi díjak ugyanis, amiket a kincstár fizetne akkor, ha másfele helyezné el a kir. táblát, messze az ő birtokaitól és az a költség amely őt számtalan pereiben terhelni fogja s az a hosszadalmas eljárás, amely a kincstári érdeket is annyira károsítaná: mind el lenne kerülhető, ha nem lennének kénytelenek a kincstár ügyészei Váradra vagy Kassúra utazgatni.

Mert el lehetünk készülvén, hogy a máramarosi nép ritkán fogja igénybe venni a jogszolgáltatást, ha személyesen fog kelleni neki költséges, messze utat tenni érte.

Hisz Máramaros népe nem eléggé jómódu ahoz. Inkább lemond a ránézve drága igazságszolgáltatás előnyeiről s még inkább fog pusztulni. Ellenben a gazdag buzatermő megyék polgárai sokkal könnyebben fogják igénybe vehetni az olcsó vasuti utazás előnyeit. Sőt ezt mesterséges uton előmozdítani a magyarosítás czéljából — épen ez volt főczélja a zonarendszer behozatalának, ami által a vasutak jövedelmeit is fokozták. Épen az a cél vezette a kormányt, hogy a gazdagabb magyar alföldet szoktassa az ország távolabbi vidékeinek fölkeresésére is, hogy a magyarság és az idegen ajku nép összeszokják, egymással megbarátkozzék

és lassanként egy nemzettestté forrjanak idővel: míg így egymást nem fogják megérteni se nyelvben, sem érzelemben soha.

Mert az altöldi magyarembert itt ugyan mindig megfogják érteni tolmács nélkül is: de Nagyváradon vagy Kassán vagy Debreczenben a bíróság nem is fogja megérteni sem az oláh, vagy orosz ajku embert. S ha a tolmácsokra bizza a bíróság magát, hogyan és ki fogja ellenőrizni a tolmácsot, hogy ő hiven adja vissza a szavak értelmét, ha nem akad senki, aki megértené a máramarosi orosz vagy oláh embert? Hiszen még mi is, akik e nép között élünk: alig vagyunk képesek sokszor a nálunk lakó orosz és oláh nép nyelvét tisztán megérteni: annyira eltérők az egyes vidékek, völgyek tájszólásai.

Már pedig Északkeleti Magyarország nagy részét szláv és oláh ajku nép lakja. A magyarság elköltözött gazdagabb, népesebb vidékekre és számra nézve ma itt elenyésző csokély. Alig teszen ki 6—7 százalékot. Hol lenne tehát nagyobb szükség azt erősíteni, szaporítani, mint épen itten a legfeltettebb ponton?

Mert mialatt a gazdag alföld népe gondtalanul kényelemben éli napjait, aranykalászszal ékes rónaságán: az alatt Máramaros magyarsága retteggve tekint a közel jövőbe, amelyben sorsa az lesz, hogy vagyont áldozza és vérént ontsa az első csatasorban, ha az Északi kolosszus élethalál tusára hívja fel az ezer éves hont! Máramaros népe főképp magyarsága tudja jól, hogy neki testével kell fedezni a Tiszavölgyet. S megtartja helyét habár mint Sparta 300 hű polgárának a thermopilei szorosnál: el kell veszniök itt utolsó emberig; ha a nemzet fásult közönnyel várja be a halálos csapást. Mert ha a Tiszavölgyén nyitva lesz az út: Magyarország léte fölött megkondult a halálharang: épen akkor midőn a második ezer év határán átlépne . . .

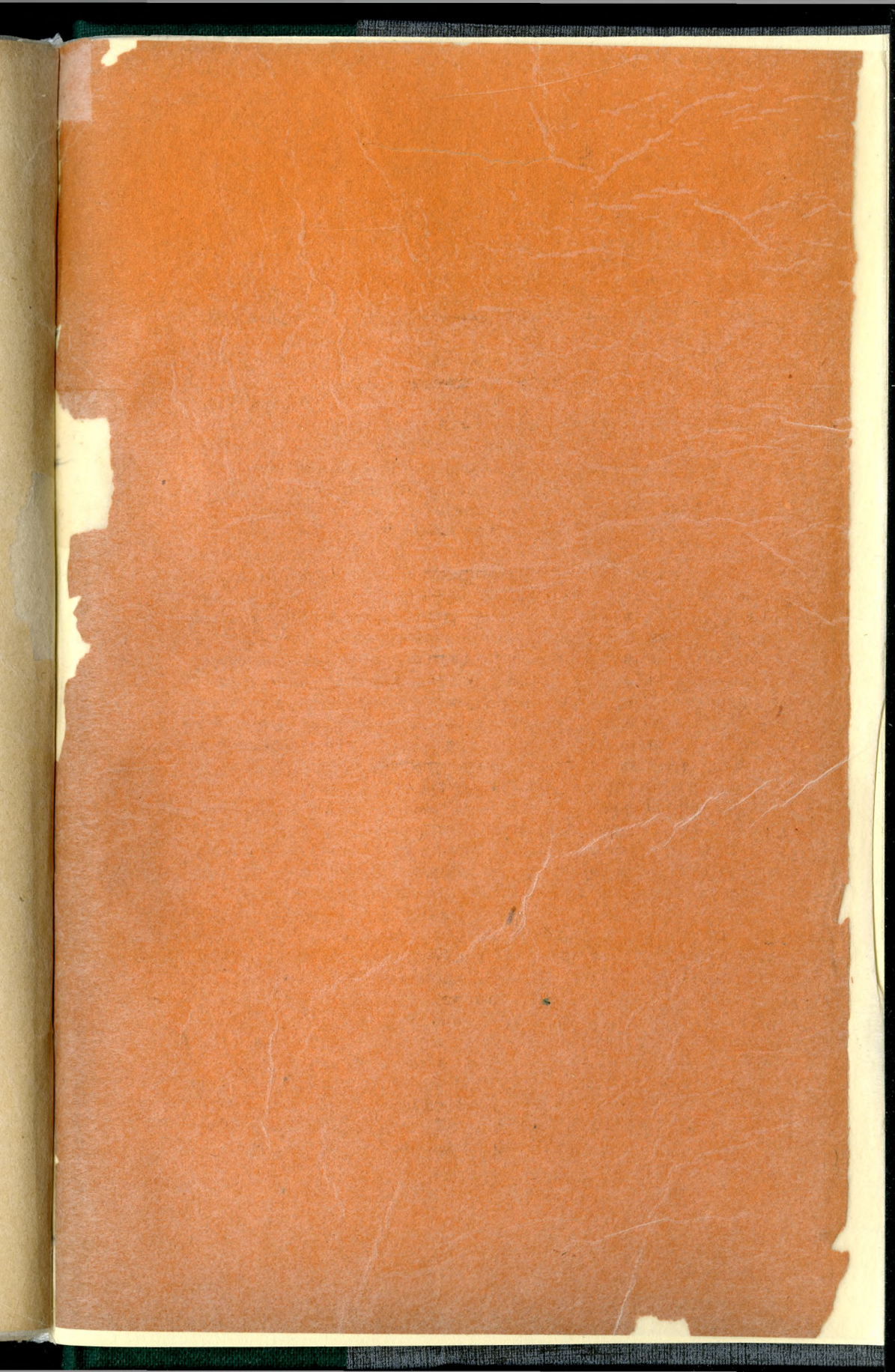
Az események gyorsan követik egymást.

Talán nem is lesz alkalmunk többet a nemzethez fordulni kérésünkkel: mert az ágyuk veszik át a szót.

Ha nem siet a nemzet északkeleti végvárában a magyarságot megerősíteni; úgy ajkainkra illenek e szavak valóban, amelyeket a római gladiátorok intéztek a császárhoz, amidőn a halálos küzd-
térre léptek:

— Ave Caesar! morituri te salutant.

2012

S-6.
2006.

